

De Relatie tussen Ervaren Discriminatie en Ouderlijk Welzijn en de Rol van Sociale Steun
bij Nederlandse Moeders met een Lage SES, met Kinderen tussen de 3-6 jaar Oud.

Thesis Pedagogische Wetenschappen 2018 (20060042)

Thesis begeleider: Ryanne Francot

Datum: 3 juli 2018

Naam: Tessie Oostelbos (5777828) en Yassine Abousalama (6289525)

Werkgroepnummer: 15

Abstract

Research has shown that perceived discrimination leads to negative outcomes on parental wellbeing. On the other hand, scientific literature mentions that social support leads to positive outcomes on parental wellbeing. The aim of this study is to determine the relation between perceived discrimination on parental wellbeing and between social support and parental wellbeing. Additionally, this study tries to determine if social support can be seen as a moderator between perceived discrimination and parental wellbeing. The current study focuses on an often overlooked group of vulnerable families, namely native Dutch mothers who have a low socioeconomic status with children between 3-6 years old. Mothers ($n = 19$) participated in a quantitative structured interview. Results of this study show that social support has a positive, though non-significant, effect on wellbeing. Perceived discrimination shows a significant negative effect on parental wellbeing. Surprisingly, the target group did not perceive a high amount of discrimination and scored high on parental wellbeing. The moderator variable was positive, but non-significant. Though the sample size of current study is small, results stress that future research should focus more on this target group and how to support them in order to prevent negative outcomes for both parents and their young children.

Key words: perceived discrimination, social support, socioeconomic status, parental wellbeing.

Helaas komt het in de huidige Nederlandse maatschappij nog steeds voor dat mensen met diverse achtergronden in etniciteit, cultuur en sekse worden achtergesteld. ISOTIS, wat staat voor *Inclusive education and Social support to Tackle Inequalities in Society*, is een internationaal onderzoeksproject gefinancierd door de Europese Unie. ISOTIS streeft naar het reduceren van ongelijke onderwijs- en zorgkansen, zodat ieder kind gelijke kansen heeft. Niet alleen ISOTIS, maar ook de Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie (ECRI) benoemt dat Nederland meer moet doen tegen uitsluiting en racisme. Onderzoek toont aan dat ongelijke onderwijs -en zorgkansen en individuele en institutionele discriminatie een negatieve invloed hebben op het welzijn van mensen en hun sociaaleconomische kansen beperken (Schmitt, et al., 2014; Andriessen et al., 2014; Williams, 2006). Ervaren discriminatie en sociale steun zijn beiden belangrijke factoren die invloed kunnen hebben op de ontwikkeling van kinderen (Huang et al., 2014; Tran, 2014). Er zijn in Nederland al verschillende onderzoeken gedaan naar het welzijn van mensen en de factoren die hier invloed op hebben. Andriessen et al. (2014) concluderen in hun onderzoek dat vrouwen meer discriminatie ervaren dan mannen. Daarnaast wijst onderzoek uit dat er een negatief verband is tussen het welzijn van migrantengroepen in Nederland en de mate van ervaren discriminatie (Di Saint Pierre, Martinovic, De Vroome, 2015; Koopmans, 2015). Echter wordt er vaak een kwetsbare groep over het hoofd gezien, namelijk autochtone gezinnen met financiële moeilijkheden, oftewel een lage sociaaleconomische status (SES). Daarnaast wordt er ook niet gekeken naar de potentiële kracht van sociale steun op de relatie tussen ervaren discriminatie en welzijn. Dit onderzoek tracht dit gat te verkleinen. Ervaren discriminatie wordt in het onderzoek van Xuji et al. (2017) omschreven als een vorm van sociale stress die voornamelijk wordt ervaren door mensen met een lage SES. Men kan dus concluderen dat deze moeders met een lage SES ook eerder blootgesteld kunnen worden aan ervaren discriminatie.

Ongelijke maatschappelijke kansen hangen samen met een reductie van levenstevredenheid (Belle & Doucet, 2003). Discriminatie houdt ongelijkheid in stand en kan ertoe leiden dat een vrouw verminderde economische zekerheid heeft en stelt hen bloot aan onverdiende minachting (Belle & Doucet, 2003). Daarnaast wordt er gekeken naar moeders met een lage SES, omdat zij mogelijk meer behoefte hebben aan sociale steun vanwege de stress die zij ervaren door financiële moeilijkheden of andere verontrustende factoren (Kim & Taylor, 2008). Een lage SES, waaronder het wonen in een armoedige wijk en gebrek, ervaren discriminatie en gebrek aan sociale acceptie hebben een negatief invloed op het welzijn (Williams, 2006). SES beïnvloedt het welzijn. Hoe hoger de SES hoe lager de kans op gezondheidsproblemen en ziekte (Alvarez-Galvez, 2016).

Ervaren Discriminatie

Het ervaren van discriminatie kan een negatieve invloed hebben op het zelfbeeld

van een persoon (Schmitt et al., 2014). Het ervaren van discriminatie is in dit onderzoek gedefinieerd als het geconfronteerd geweest zijn met ervaringen van afwijzingen en uitsluitingen door een persoon, groep en/of instituut (Schmitt et al., 2014; Wirth en William, 2009). Pascoe en Smart Richman (2009) concluderen in hun meta-analyse dat het ervaren van discriminatie negatief gecorreleerd is met het welzijn van ouders. Het ervaren van discriminatie kan bijvoorbeeld leiden tot meer stress en inadequaat gedrag. Nelson, Kuslev en Lyubomirsky (2014) definiëren ouderlijk welzijn als de mate van emotionele expressie, sociale betrokkenheid, tevredenheid over het eigen leven, gevoel van blijdschap en zelfvertrouwen in relatie tot de opvoeding en stress. De meta-analyse van Pascoe en Smart Richman (2009) biedt echter geen specifieke informatie over autochtone moeders met een lage sociaaleconomische status. Zeiders et al. (2016) benoemen dat het ervaren van discriminatie tijdens de zwangerschap van de moeder tot aan het tweede levensjaar van het kind kan leiden tot depressieve symptomen bij moeders, een niet-adequate moeder-kind interactie en moeders die minder sensitief responsief zijn naar hun kind. Tevens kan het ervaren van discriminatie leiden tot een toename van angstsymptomen (Cho en Hyun, 2012; Ryu, 2016), depressiviteit (Kessler, Mickelson & Williams, 1999; Paradies, 2006), verminderde gevoelens van welbevinden en geluk (Redman & Snape, 2006; Utsey, 1998) en een afname van de behoefte aan inclusie en acceptie (Wirth & William, 2009). De behoefte om geaccepteerd te worden en erbij te horen, raakt hierdoor in het geding (Schmitt et al., 2014). Daarnaast kan het ervaren van discriminatie leiden tot een gevoel van hopeloosheid, omdat het een gebrek aan controle over belangrijke levensuitkomsten impliceert (Schmitt et al., 2014).

Naast de negatieve gevolgen die het ervaren van discriminatie heeft op het welzijn van een persoon, kan het ook negatieve gevolgen hebben op de maatschappelijke betrokkenheid van de persoon. Andriessen, Fernee en Wittebrood (2014) benoemen in hun onderzoek dat het ervaren van discriminatie kan leiden tot het zich afkeren van maatschappelijke domeinen. Schmitt et al. (2014) vullen met hun onderzoek aan dat het ervaren van discriminatie kan leiden tot moeite hebben met het vinden van werk, een woning, onderwijs en/of het vinden van adequate sociale steun. Daarnaast toont onderzoek aan dat het effect van ervaren discriminatie op het welzijn in een maatschappij met meerdere rassen niet afhankelijk is van raciale identiteit (Williams et al., 2012). Ook Mossakowski (2003) geeft in zijn onderzoek aan dat ervaren discriminatie niet per definitie gekoppeld is aan (raciale) etniciteit.

Sociale Steun

Wamale et al. (2007) halen in hun onderzoek aan dat ervaren discriminatie en een lage SES samenhangen met het zoeken van sociale steun. In hun onderzoek concluderen zij dat wanneer er sprake is van ervaren discriminatie en een lage SES men minder snel steun zoekt. Om die reden bestaat de kans dat het welzijn eerder in het geding komt.

Onderzoek heeft aangetoond dat sociale steun bevorderend kan werken voor het welzijn van een individu en de interactie tussen kind en ouder kan verbeteren (Ghazarian & Roche, 2010; McDaniel, Coyne & Holmes, 2012). Een goed welzijn draagt bij aan goede stressmanagement (McDaniel et al., 2012). Volgens Reblin en Uchino (2008) heeft sociale steun een positieve werking op gezonde opvoedingsmanieren. Daarnaast wordt een positief welzijn van moeders geassocieerd met het hebben van een informeel netwerk en het ervaren van sociale cohesie (Berry & Welsh 2010; Ziersch, Baum, MacDougall & Putland, 2005). Er kan onderscheid gemaakt worden tussen waargenomen en de werkelijke ontvangen (enacted) sociale steun. De theorie die hieruit voortvloeit luidt dat de mate van ervaren sociale steun bescherming biedt tegen de negatieve fysieke en mentale invloeden die stress kunnen opleveren, zoals financiële moeilijkheden (Eastwood et al., 2013; Leahy-Warren et al., 2012; Melrose, Brown & Wood, 2015). Schmitt et al. (2014) concluderen in hun onderzoek dat sociale steun een modererende variabele is. Het ontvangen van sociale steun reduceert namelijk de negatieve effecten van stress op het welzijn. Tevens blijkt dat wanneer iemand na het ervaren van discriminatie wel sociale steun zoekt, hij in mindere mate last heeft van depressieve-symptomen (Schmitt et al., 2014). Onderzoek toont aan dat sociale steun van familie en vrienden symptomen van angst en depressiviteit tijdens de zwangerschap verminderen (Leahy-Warren et al., 2012; Razurel et al., 2013).

Onderzoeksvragen

Bovenstaande heeft geleid tot de volgende twee deelvragen: "Wat is de relatie tussen ervaren discriminatie en ouderlijk welzijn?" en "Wat is de relatie tussen sociale steun en ouderlijk welzijn?". Omdat meerdere onderzoeken aantonen dat sociale steun een modererende variabele is, omslaat de gehele onderzoeksvraag: "Wat is de relatie tussen ervaren discriminatie en ouderlijk welzijn, waarbij rekening gehouden wordt met sociale steun, bij Nederlandse moeders met een lage SES die kinderen hebben tussen 3-6 jaar oud?". Onderzoek heeft aangetoond dat Nederlandse vrouwen discriminatie ervaren (Andriessen, Fernee en Wittebrood, 2014). De verwachting is dat Nederlandse moeders met een lage SES en hierdoor een kwetsbare positie bekleden in de maatschappij, ook discriminatie ervaren en het ontvangen van sociale steun een positieve invloed heeft op de samenhang tussen ervaren discriminatie en het welzijn van deze moeders.

Methode

Er is sprake van een exploratief type onderzoek waarbij een nieuw onderwerp wordt onderzocht. Het gekozen onderwerp dient een onderwerp te zijn waar tot nu toe weinig tot geen onderzoek over is gedaan (Neuman, 2014). Er wordt getracht de relatie in kaart te brengen tussen het ervaren van discriminatie en het welzijn van autochtone Nederlandse moeders die een lage SES en een kind tussen de 3-6 jaar oud hebben,

waarbij rekening gehouden wordt met het ontvangen van sociale steun (de steekproef). Het betreft een kwantitatief onderzoek. Een kwantitatief onderzoek kenmerkt zich door het vinden van wetmatigheden, herhaal- en controleerbaarheid en het hanteren van een waarde oordeelvrije-houding (Neuman, 2014).

Participanten

Er is sprake van een doelgerichte selecte steekproef. Respondenten worden namelijk geselecteerd op basis van criteria (Neuman, 2014). De criteria die in dit onderzoek gelden, luiden als volgt:

1. De vrouw moet een autochtone Nederlandse moeder zijn;
2. Een lage sociaaleconomische status hebben (SES);
3. Het hebben van een kind tussen de 3 en 6 jaar oud;
4. De desbetreffende moeder moet woonachtig zijn in Utrecht of Rotterdam.

De vragenlijst is afgenomen bij 21 moeders. Van de 21 moeders voldeden er 19 moeders aan bovengenoemde vier selectiecriteria. Om die reden zijn 2 moeders uitgesloten voor verder onderzoek. Er komen 11 moeders uit Utrecht en 8 uit Rotterdam. De onderzochte moeders hebben een gemiddelde leeftijd van $M = 34$ en $SD = 4.67$ en de kinderen hebben een gemiddelde leeftijd van $M = 4.69$ en $SD = 1.11$. 47,4% van de moeders heeft geen baan. Het gemiddelde inkomen ligt tussen 1.420 – 2.020 euro per maand. Belangrijk om te melden is dat drie moeders het niet wisten en vijf moeders geen antwoord hebben gegeven op de vraag naar hun inkomen. Omdat dit een aselechte steekproef is, kunnen de resultaten uit dit onderzoek alleen gegeneraliseerd worden tot de respondenten uit dit onderzoek.

Procedure

De respondenten zijn geworven met behulp van het leggen van telefonisch- en/of mailcontact met contactpersonen van voorscholen, basisscholen, buitenschoolse opvang en dergelijke maatschappelijke organisaties waar de doelgroep gebruik van zou kunnen maken en die gevestigd zijn in de gemeente Rotterdam, Utrecht en Tilburg (ISOTIS, 2018). Het werven heeft plaatsgevonden van april-juni 2018. Met behulp van flyers en mondelinge voordrachten op diverse locaties (zoals speelplaatsen, maatschappelijke organisaties) in Rotterdam, Utrecht en Tilburg is informatie verspreid over dit onderzoek. Bij de werving legt de onderzoeker het doel van dit onderzoek uit, wat de rol van de onderzoekers is en wie de doelgroep is. Wanneer de tussenpersoon enthousiast reageert, of wanneer de onderzoeker een potentiële moeder signaleert, worden de contactgegevens van de onderzoeker gedeeld om toekomstig contact te vergemakkelijken (ISOTIS, 2018). Het is de taak van de onderzoeker om te achterhalen of de moeder binnen de doelgroep van het onderzoek valt. Ook wordt praktische informatie, zoals de duur van het interview (45 tot 60 minuten), waar het interview afgenomen wordt, hoe de resultaten verwerkt worden en de beloning (één VVVbon ter

waarde van 10 euro) als blijk van waardering voor de inzet, moeite en tijd, toegelicht. Ten slotte, zal worden vermeld dat de resultaten van het onderzoek anoniem blijven en op groepsniveau gepubliceerd zullen worden in onderzoeksrapporten en in tijdschriften (ISOTIS, 2018).

Ethische en Maatschappelijke verantwoording

Er wordt meermaals benadrukt aan de respondent dat het een vrijwillig en anoniem onderzoek betreft. Respondenten moeten een informed consent ondertekenen waarin hun rechten concreet vermeld worden. Respondenten worden op de hoogte gesteld dat de resultaten van dit onderzoek gepubliceerd worden maar dat het niet mogelijk is om informatie over een specifieke respondent te achterhalen. Ook is gekeken naar buurtkenmerken om tot de respondenten te komen met een lage SES in plaats van het werven op inkomen van de ouder. De onderzoekers zijn getraind op het afnemen van vragenlijsten. Na de training zijn zij in staat om de vragenlijsten zelfstandig middels laptop af te nemen en kunnen zij zich een adequate houding geven aan eventuele misverstanden over de betreffende gevoelige onderwerpen in het interview. Ten slotte is het onderzoeksvoorstel van ISOTIS getoetst door de Ethische Commissie van Universiteit Utrecht.

Instrumenten

De onderzoeksmethode die gebruikt wordt, is de vragenlijst. Dit is een kwantitatieve onderzoeksmethode (Neuman, 2014). De vragenlijst die in dit onderzoek wordt gebruikt, is opgesteld door ISOTIS en bevat items die betrekking hebben op de variabelen die centraal staan in dit onderzoek. De vragenlijst van ISOTIS is ontwikkeld op basis van reeds bestaande gerenommeerde vragenlijsten. De items voor de variabele ervaren discriminatie zijn door de onderzoekers van ISOTIS zelf ontwikkeld. Om die reden is de Cronbach's *alfa* van deze variabele niet op voorhand bekend. De items die de variabele sociale steun meten in de vragenlijst van ISOTIS zijn opgesteld op basis van de vragenlijst MOS Social Support Survey van Sherbourne en Stewart (1991). Arredondo et al. (2012) concluderen in hun onderzoek naar de vragenlijst MOS Social Support Survey dat de Cronbach's *alfa* van de items tussen .921 en .736 ligt en er sprake is van een adequate interne structuur. De items die de variabele ouderlijk welzijn meten in de vragenlijst van ISOTIS zijn opgesteld op basis van de vragenlijst Parenting Self-Agency Measure (PSAM) (Dumka, Stoerzinger, Jackson & Roosa, 1996). Dumka et al. (1996) concluderen in hun onderzoek dat er sprake is van een adequate interne structuur en bevestigen dat er sprake is van begripsvaliditeit.

Ervaren Discriminatie

In dit onderzoek wordt ervaren discriminatie gedefinieerd als: 'De mate van geconfronteerd geweest te zijn met ervaringen van afwijzingen en uitsluitingen door een persoon, groep en/of instituut (Schmitt et al., 2014; Wirth en Williams, 2009)'. De

respondent kan de mate van ervaren discriminatie meetbaar maken door het gebruik van een vierpuntschaal in de vragenlijst die loopt van 'nooit', 'zelden', 'soms' tot 'vaak' geconfronteerd geweest zijn met ervaringen van afwijzingen en uitsluitingen. De ervaringen van afwijzingen en uitsluitingen worden in dit onderzoek beperkt tot: mensen in de wijk van de respondent; ouders van de school van het kind van de respondent; leerkrachten en/of pedagogische medewerkers van de school van het kind van de respondent; mensen werkend in de gezondheidszorg en uitspraken in de sociale of publieke media (ISOTIS, 2017).

Uit de PCA-factoranalyse naar de variabele ervaren discriminatie is naar voren gekomen dat één factor 58.59% van de variantie verklaart. 30% verklaarde variantie wordt gekwalificeerd met matig en 50% verklaarde variantie wordt gekwalificeerd met goed (Field, 2013). Deze mate van verklaarde variantie kan dus als goed gekwalificeerd worden (Field, 2013). Items 2 "Ouders in de voorschool/school van uw kind", 3 "Leidsters/Leerkracht in de voorschool/school van uw kind", 4 "Mensen werkend in de gezondheidszorg" en 5 "Uitspraken in de sociale media" laden hoog op factor 1 ($|a| = >.4$). Er is vervolgens een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd met alle vijf de items van de variabele discriminatie. Hiermee kan de interne consistentie van de items bepaald worden (Allen, Bennett & Heritage, 2014; Field, 2013). Cronbach's *alfa* is met alle vijf items .79. Na verwijdering van items 1 en 2, bevond Cronbach's *alfa* zich op .85. De voorkeur gaat uit naar een Cronbach's *alfa* van .80 of .90 (Allen, Bennet & Heritage, 2014). Bovengenoemde heeft ertoe geleid om items 1 en 2 te verwijderen en met items 3, 4 en 5 een nieuwe variabele te maken. Er is vervolgens gewerkt met de variabele *ErvarenDiscriminatie*.

Sociale Steun

In dit onderzoek wordt sociale steun onderverdeeld in vier categorieën, namelijk: emotionele, instrumentele, gezelschaps- en waarderingsondersteuning (Melrose, Brown & Wood, 2015). De respondent kan de mate van sociale steun meetbaar maken door het gebruik van een vierpuntschaal in de vragenlijst die loopt van 'nooit', 'zelden', 'soms' tot 'vaak' gebruik maken van ondersteuning. Sociale steun wordt in dit onderzoek beperkt tot: iemand die de moeder naar de dokter brengt wanneer dit nodig is, iemand die de moeder liefde en affectie toont, iemand die met de moeder dagelijkse klusjes helpt wanneer ze ziek is, iemand met wie moeder haar meest persoonlijke zorgen en angsten mee kan delen, iemand waarbij moeder terecht kan voor suggesties over hoe moeder met een persoonlijk probleem kan omgaan en iemand waarmee moeder iets leuks of aangenaams mee kan doen (ISOTIS, 2017).

Uit de PCA-factoranalyse naar de variabele sociale steun is gebleken dat één factor 53,99% van de variantie verklaard. Deze mate van verklaarde variantie wordt gekwalificeerd met een goed (Field, 2013). De items 1 "Iemand die u naar de dokter

brengt wanneer dit nodig is", 2 "Iemand die u liefde en affectie toont", 4 "Iemand om uw meest persoonlijke zorgen en angsten mee te delen", 5 "Iemand waar u bij terecht kunt voor suggesties over hoe u met een persoonlijk probleem kunt omgaan" en 6 "Iemand om iets leuks of aangenaams mee te doen" laden hoog op factor 1 ($|a| = >.4$). Er is vervolgens een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd met alle items. Cronbach's *alfa* met alle items was .79. Het verwijderen van items zou niet geleid hebben tot een verhoging van Cronbach's *alfa*. Om die reden zijn alle zes items gebruikt bij het maken van de variabele *Socialesteun*.

Ouderlijk welzijn

In dit onderzoek wordt ouderlijk welzijn gedefinieerd als de mate van zelfvertrouwen tot de opvoeding van het kind en zelfverzekerdheid- en tevredenheid van de moeder. Ouderlijk welzijn wordt door de respondent meetbaar gemaakt door te kiezen uit een vijfpuntschaal met als keuzes 'mee oneens', 'een beetje mee oneens', 'neutraal', 'een beetje mee eens' en 'mee eens'. Ouderlijk welzijn wordt in dit onderzoek beperkt tot: de moeder voelt zich zeker over zichzelf als moeder, de moeder weet van zichzelf dat ze het goed doet als moeder, de moeder weet dingen over het moederschap die nuttig zouden zijn voor andere moeders, de moeder kan de meeste problemen tussen haar en haar kind oplossen en wanneer dingen slecht gaan tussen de moeder en haar kind, blijft moeder het proberen totdat dingen beginnen te veranderen.

Uit de PCA-factoranalyse van ouderlijk welzijn is gebleken dat één factor 54.99% van de variantie verklaard. Deze mate van verklaarde variantie wordt gekwalificeerd met een goed (Field, 2013). De items 1 "Ik voel mij zeker over mijzelf als moeder", 2 "Ik weet dat ik het goed doe als moeder", 4 "Ik kan de meeste problemen tussen mij en mijn kind oplossen" en 5 "Wanneer dingen slecht gaan tussen mij en mijn kind, blijf ik het proberen totdat dingen beginnen te veranderen" laden hoog op factor 1 ($|a| = >.4$). Er is vervolgens een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd met alle vijf de items. Cronbach's *alfa* met alle items was .77. Na verwijdering van items 1, 2 en 3 is Cronbach's *alfa* .87 geworden. Bovengenoemde heeft ertoe geleid om met items 4 en 5 een nieuwe variabele te maken en deze items te gebruiken voor de variabele ouderlijk welzijn. Deze variabele heet *Ouderlijkwelzijn*.

Analyses

De antwoorden op de vragen uit de ISOTIS-vragenlijst worden door LimeSurvey, een open source webapplicatie, verwerkt. LimeSurvey slaat de resultaten online op in een database. Deze resultaten zullen vervolgens verwerkt worden in SPSS.

De volgende analysetechnieken zijn toegepast: correlatieanalyse (*Pearson Correlation*), lineaire regressie en multiële regressie met moderator. Middels een correlatieanalyse wordt gekeken of er een samenhang is tussen de variabele ervaren discriminatie en ouderlijk welzijn en de variabele ontvangen sociale steun en ouderlijk

welzijn. Met gebruik van de lineaire regressie wordt getracht in kaart te brengen of ervaren discriminatie een voorspeller is op de afhankelijke variabele ouderlijk welzijn. Vervolgens wordt er met een lineaire regressie gekeken of sociale steun (ook) een voorspeller is op de afhankelijke variabele ouderlijk welzijn. Tenslotte wordt met gebruik van een multi-pele regressie met moderator gekeken of sociale steun een modererende variabele is in de samenhang tussen ervaren discriminatie en ouderlijk welzijn. Alvorens het uitvoeren van de data-analyse is per variabele gekeken of deze voldeed aan de volgende assumpties: normaliteit, homogeniteit en ontbreken van uitschieters.

Resultaten

Assumpties

Op basis van de Shapiro-Wilk test is gebleken dat de variabelen ervaren discriminatie, $p = <.001$, ouderlijk welzijn, $p = <.001$, en sociale steun, $p = <.01$, significant scoren op 'Test of Normality'. Dit indiceert dat er geen sprake was van een normaalverdeling. Uit de 'Stem-and-Leaf Plot' is gebleken dat er sprake was van een uitschieter bij de variabele ouderlijk welzijn. Deze desbetreffende respondent scoort hoger dan gemiddeld op ervaren discriminatie en lager dan gemiddeld op ouderlijk welzijn. Om die reden is deze uitschieter niet gewinsorized, omdat het verklaard kan worden op basis van de verwachting. Uit de Levene's test naar de variabelen ervaren discriminatie en ouderlijk welzijn is gebleken dat er sprake is van homogeniteit, $p = .18$. Er is, ondanks dat er assumpties geschonden zijn, gekozen om te werken met parametrische analysemethoden van SPSS. Field (2013) benadrukt namelijk dat de kans zeer aannemelijk is dat assumpties, zoals normaal verdeelde scores, geschonden worden bij te kleine steekproeven en variabelen die uit weinig items bestaan. Daarnaast hebben parametrische toetsen ook meer power (Field, 2013).

Beschrijvende statistieken

In Tabel 1 zijn de beschrijvende statistieken (gemiddelden, standaarddeviaties en range) voor de hoofd- en achtergrondvariabelen weergegeven. Er zijn in totaal 21 moeders geïnterviewd. Hiervan voldeden 19 aan de selectiecriteria die in de methode sectie zijn opgesteld. Om die reden zijn de overige 2 moeders uitgesloten en niet meegenomen in de dataset. Er komen elf moeders uit Utrecht en acht uit Rotterdam. De moeders hebben een gemiddelde leeftijd van $M = 34$ en $SD = 4.67$ en de kinderen hebben een gemiddelde leeftijd van $M = 4.69$ jaar en $SD = 1.11$. De leeftijd van de kinderen is berekend door de 'date and time wizard' functie van SPSS (versie 24) te gebruiken. De moeders ervaren gemiddeld nauwelijks tot zelden discriminatie en scoren positief op ouderlijk welzijn. Daarnaast ontvangen de moeders gemiddeld soms tot vaak sociale steun. 52,6% van de moeders werkt in loondienst. 47,4% van de moeders heeft ten tijde van het onderzoek geen baan. Het gemiddelde inkomen ligt tussen 1.420 – 2.020 euro

per maand. Belangrijk om te melden is dat drie moeders het niet wisten en vijf moeders geen antwoord hebben gegeven op de vraag naar hun inkomen.

Tabel

1

Beschrijvende Statistieken van Hoofdvariabelen.

	Gemiddelde	Standaardafwijking	Range
1. Ervaren discriminatie	1.39	0.63	3
2. Ouderlijk welzijn	4.47	0.87	4
3. Sociale steun	3.51	0.59	3
4. In loondienst	1.47	0.51	1
5. Inkomen	3.55	2.58	8
6. Gemiddelde leeftijd kind	4.69	1.11	3
7. Gemiddelde leeftijd moeder	34.00	4.67	17

Analyses en Interpretaties

Er is in de data-analyse gekeken naar vier stellingen, namelijk: 1) Een hoog ouderlijk welzijn hangt samen met lage ervaren discriminatie, 2) De moeders hebben een laag ouderlijk welzijn en een hoge mate van ervaren discriminatie, 3) Een hoge mate van sociale steun hangt samen met hoog ouderlijk welzijn, en 4) Sociale steun is een modererende variabele in de samenhang tussen ervaren discriminatie en ouderlijk welzijn.

Relatie tussen Ervaren Discriminatie en Ouderlijk Welzijn. Er is gebleken dat de moeders nauwelijks tot zelden discriminatie ervaren. Tevens scoren de moeders gemiddeld hoog op de variabele ouderlijk welzijn. Echter is er wel voldoende spreiding gevonden om de variabelen te kunnen analyseren. De correlatieanalyse *Pearson Correlation* is gebruikt om te achterhalen of er een samenhang is tussen de variabelen ervaren discriminatie en ouderlijk welzijn. Uit de *Pearson Correlation* is gebleken dat de variabelen middelmatig maar significant samenhangen, $r = -.50$, $p = .029$, eenzijdig, $n = 19$ (Field, 2013). Dus een hogere mate van ervaren discriminatie hangt samen met een lagere mate van ouderlijk welzijn. Stelling 1 kan vanwege bovenstaande resultaten aangenomen worden. Er is tevens een lineaire regressieanalyse uitgevoerd om te achterhalen of ervaren discriminatie een voorspeller is op ouderlijk welzijn. Zie hiervoor de resultaten in Tabel 2.

Tabel 2

Beschrijvende Statistieken van de Lineaire Regressieanalyse van Discriminatie (ErvarenDiscriminatie) als Predictor van Ouderlijk Welzijn (Ouderlijkwelzijn).

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>Beta</i>
1. Ouderlijk welzijn	5.44	0.44	
2. Ervaren discriminatie	-0.69	0.29	-.50*

Uit de lineaire regressie analyse is gebleken dat ervaren discriminatie een significante voorspeller is voor de variabele ouderlijk welzijn, $F(1,17) = 5.702$, $R^2 = .251$, $p = .029$, eenzijdig, $n = 19$. Er is sprake van een negatief coëfficiënt voor de onafhankelijke variabele. Dit veronderstelt dat een hoge score op de afhankelijke variabele samenhangt met een lage score op de onafhankelijke variabele. Uit de beschrijvende statistieken is eerder gebleken dat moeders nauwelijks tot zelden discriminatie ervaren en een hoge ouderlijk welzijn ervaren. Dit is een positief resultaat, echter kan hiermee stelling 2 "De Nederlandse moeders met een lage SES hebben een laag ouderlijk welzijn en een hoge mate ervaren discriminatie" verworpen worden.

Relatie tussen Sociale Steun en Ouderlijk Welzijn. Uit de correlatieanalyse *Pearson Correlation* is gebleken dat er geen sprake is van een significante samenhang tussen sociale steun en ouderlijk welzijn, $r = .39$, $p = .103$, eenzijdig, $n = 19$. Er is sprake van een zwakke samenhang (Field, 2013). Stelling 3 "Een hoge mate van sociale steun hangt samen met hoog ouderlijk welzijn" kan dus verworpen worden. In onderstaand kopje 'Sociale Steun als Modererende variabele' wordt antwoord gegeven of sociale steun een significante voorspeller is voor de variabele ouderlijk welzijn.

Sociale Steun als Modererende variabele. Voordat de multiële regressie met een moderator is uitgevoerd, zijn zowel de variabele ervaren discriminatie en sociale steun gecentreerd. Uit de multiële regressie met een moderator is gebleken dat het ontvangen van sociale steun geen significante invloed heeft op de samenhang tussen ervaren discriminatie en ouderlijk welzijn, $F(3,15) = 1.832$, $R^2 = .268$, $p = .185$, eenzijdig, $n = 19$. Zie Tabel 3 voor de regressie resultaten.

Tabel 3

Moderator Analyse met de Onafhankelijke Variabele discriminatie (GECENTRDISCRIMINATIE), afhankelijke variabele ouderlijk welzijn (OUDERLIJKWELZIJN) en modererende variabele sociale steun (GECENTRSOCIALESTEUN).

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>Beta</i>
CONSTANTE	4.50	0.24	

GecentrDiscriminatie	-0.51	0.40	-.37
GecentrSocialeSteun	0.23	0.54	.15
Discriminatie*SocialeSteun	0.12	0.72	.06

Stelling 3 kan op basis van bovenstaande resultaten ook verworpen worden. Er is namelijk geen sprake van een significante regressie bij de modererende variabele. Dit houdt in dat sociale steun geen significante invloed heeft op de samenhang tussen ervaren discriminatie en ouderlijk welzijn. De enige regressie die significant is, is voor de variabele ervaren discriminatie. Deze regressie is negatief. Dit houdt in dat hoe meer discriminatie er wordt ervaren, hoe lager het ouderlijk welzijn, $F(1,17) = 5,702$ $R^2 = .251$, $p = .029$, eenzijdig, $n = 19$.

Conclusie en Discussie

In huidig exploratief onderzoek is onderzocht wat de relatie is tussen het ervaren van discriminatie en ouderlijk welzijn, en het ontvangen van sociale steun als moderator. Deze relatie is onderzocht bij autochtone Nederlandse moeders, met kinderen tussen de 3-6 jaar, met een lage sociaaleconomische status (SES). Om antwoord te krijgen op de overkoepelende onderzoeksvraag is er gekeken naar de relatie op het ervaren van discriminatie op het ouderlijk welzijn. Daarnaast is gekeken naar de relatie tussen het ontvangen van sociale steun en het ouderlijk welzijn. Vervolgens is gekeken of het ontvangen van sociale steun een modererende variabele is in de samenhang tussen ervaren discriminatie en ouderlijk welzijn.

Ervaren Discriminatie en Ouderlijk Welzijn. De verwachting was dat hoge ervaren discriminatie zou samenhangen met een laag ouderlijk welzijn. Uit de *Pearson Correlation* is gebleken dat de variabelen middelmatig samenhangen. Deze verwachting kan aangenomen worden op basis van de resultaten. De verwachting was wél dat deze moeders, vanwege hun lage SES en de theorie hierover uit de theoretische inleiding, discriminatie zouden ervaren en een laag ouderlijk welzijn zouden hebben. Daarentegen scoren deze moeders hoog op ouderlijk welzijn en laag op ervaren discriminatie, waardoor de verwachting op basis van de theorie uit de theoretische inleiding verworpen kan worden. Mossakowski (2003) haalt in haar onderzoek aan dat ervaren discriminatie niet als gevolg van ras of etniciteit geassocieerd wordt met meer symptomen van depressie. Daarentegen wordt etnische identiteit gezien als een protectieve factor ten aanzien van de stress als gevolg van ervaren discriminatie. Wanneer men zich meer verbonden voelt met de heersende cultuur, kan dat als protectieve factor gezien worden ten aanzien van het welzijn. Jia, Liu en Shi (2017) concluderen in een recent onderzoek dat ervaren discriminatie in een samenleving met meerdere raciale identiteiten onafhankelijk is van demografische factoren, raciale identiteit en SES om het psychologisch functioneren te beïnvloeden.

Williams toont (2006) in zijn onderzoek naar het effect van een lage SES op het

welzijn aan dat het wonen in een armoedige wijk, het ervaren van discriminatie en een gebrek aan sociale acceptatie een negatief effect hebben op het welzijn. Er is een significante regressie ondervonden tussen ervaren discriminatie en ouderlijk welzijn. Dit suggereert dat het ervaren van discriminatie inderdaad een negatief effect heeft op het ouderlijk welzijn. Daarentegen scoren de moeders gemiddeld hoog op ouderlijk welzijn en laag op ervaren discriminatie. Kortom, de verwachte hypothese geldt dus niet binnen de onderzochte doelgroep, echter kan deze conclusie als positief geïnterpreteerd worden daar moeders met een lage SES niet per definitie discriminatie ervaren en daardoor laag scoren op ouderlijk welzijn.

Sociale Steun en Ouderlijk Welzijn. De verwachting was dat hoge ervaren sociale steun zou samenhangen met een beter ouderlijk welzijn. De variabelen sociale steun en ouderlijk welzijn hangen samen, maar niet significant. Er is tevens ook geen sprake van een significante voorspeller van sociale steun op ouderlijk welzijn gevonden. De verwachting, ondersteunt door de literatuur uit de inleiding, kan verworpen worden. Brown, Nesse, Vinokur en Smith (2003) concluderen in hun onderzoek dat het geven van sociale steun gunstiger kan zijn dan het ontvangen van sociale steun. Zo zou het afhankelijk zijn van anderen voor het ontvangen van steun gevoelens van schuld en angst kunnen opwekken. Ook zou het gevoel van het tot last zijn van anderen wie vermoedelijk sociale steun geven worden geassocieerd met toegenomen suicidale neigingen (Brown et al., 2003).

Uit het onderzoek van Cohen (2004) blijkt dat sociale netwerken zorgen voor emotionele, informationele en materiële ondersteuning en mogelijkheden geeft tot sociale interactie. Maar, sociale netwerken geven ook toegang tot verspreiding van ziektes en verhoogde kans op conflict, misbruik, overdracht van stress, misplaatste pogingen van hulp geven, en gevoelens van verlies en eenzaamheid (Cohen, 2004). Ook Rook (2015) bekrachtigt dat de negatieve implicaties van sociale steun ook overwogen moeten worden. Negatieve effecten van sociale steun worden nauwelijks gevonden maar ze bestaan wel. Zo zou de gezochte sociale steun ook de ontvanger kunnen teleurstellen, conflicten uitlokken en persoonlijke doelen kunnen ondermijnen. Rook noemt (2015) als voorbeeld dat ouderen, die financiële moeilijkheden of gezondheidsklachten ervaren, ondersteuningsbehoeften kunnen creëren die de capaciteiten van de supporter overweldigen waardoor er spanning in de relatie kan ontstaan (Rook, 2015).

Sociale Steun als Modererende variabele. Er kan op basis van de resultaten geconcludeerd worden dat er geen sprake is van sociale steun als modererende variabele. Deze bevinding sluit niet aan bij de verwachting op basis van de theoretische inleiding. Er lijkt sprake te zijn van een positieve trend waarbij het ontvangen van sociale steun een relatie heeft met de relatie tussen discriminatie en ouderlijk welzijn, maar verder onderzoek met een grotere steekproef is nodig om een eenduidige conclusie te

trekken. Ajrouch et al. (2010) ondervinden in hun onderzoek het resultaat, namelijk dat instrumentele sociale steun bescherming biedt tegen ervaren discriminatie maar onvoldoende compensatie geeft op de impact van de ervaren acute stress op het welzijn. Daarnaast kan men zich afvragen in hoeverre sociale steun nog effect kan hebben op het ouderlijk welzijn wanneer ouders al heel hoog hierop scoren.

Gezien de kleine onderzochte steekproef is het zeer waarschijnlijk dat wanneer deze groter zou zijn geweest de verwachte hypothesen ook in dit onderzoek teruggevonden werden. Volgens Field (2013) is een steekproef van minimaal 30 nodig om resultaten betrouwbaar te noemen. De steekproef voor dit onderzoek bestond uit 19 participanten.

Sterkte zwakte analyse

De omvang van de onderzochte steekproef is één van de belangrijkste limitaties. Deze bestond uit 19 participanten, terwijl de doelstelling 120 was. Het werven van participanten die voldeden aan de selectiecriteria, welke te vinden is in de methode-sectie, bleek lastig te zijn in de praktijk. Eén van de redenen waardoor de doelstelling niet behaald is, heeft betrekking op de planning van het werven van de respondenten. Deze vond in de maand april plaats waarin twee weken meivakantie en een aantal Nationale feestdagen ertoe geleid hebben dat het onderhouden van contact met stakeholders als peutercentra en scholen lastig verliep. De kleine steekproef heeft ertoe geleid dat assumpties geschonden zijn, wat minder betrouwbare resultaten heeft opgeleverd. Een andere limitatie betreffende de steekproef is dat deze niet aselekt is. Hierdoor is het alleen mogelijk om te generaliseren tot de respondenten uit dit onderzoek.

Er is gewerkt met de variabelen ervaren discriminatie, sociale steun en ouderlijk welzijn. Het is van belang om in acht te nemen dat alle drie de onderzochte variabelen voldoende variantie verklaren en een hoge *Cronbach's* alfa hebben. Dit maakte bovengenoemde variabelen betrouwbare variabelen voor nader onderzoek. Een sterk punt van dit onderzoek is de onderzochte doelgroep. Zoals eerder benoemd blijkt er sprake te zijn van een gat in de literatuur; weinig tot vrijwel geen literatuur heeft autochtone Nederlandse moeders (met een lage SES en een kind tussen de 3-6 jaar) als doelgroep. Middels dit onderzoek is gestreefd om dit gat te verkleinen. Daarbij exploreert dit onderzoek de relatie tussen, namelijk: sociale steun en discriminatie. Zowel uit de literatuur als uit de resultaten blijkt dat beide factoren belangrijk en van invloed zijn op ouderlijk welzijn. Verder is het onderzoeksdesign expliciet en concreet beschreven. Om die reden is het voor eventueel vervolgonderzoek helder welke concrete acties er gezet moeten worden om dezelfde studie opnieuw uit te voeren.

Aanbevelingen voor verder onderzoek

Op basis van bovenstaande wordt verder onderzoek aanbevolen naar de hypothesen die centraal stonden in dit onderzoek bij een groter steekproef. Er wordt namelijk verwacht dat bij een grotere steekproef de kans summier zal zijn om assumpties te schenden. Daarbij wordt ook nog geadviseerd om te trachten naar het hanteren van een aselechte steekproef, zodat de resultaten die uit vervolgonderzoek naar voren komen gegeneraliseerd kunnen worden naar een representatieve doelgroep. Er wordt aanbevolen om nog meer aandacht te besteden aan deze doelgroep, zodat er tijdig ingespeeld kan worden op de mogelijke onvoorziene die deze doelgroep kan oplopen vanwege de situatie waarin zij zich in bevinden. Zoals in de literatuur uit de inleiding wordt vermeld hangen ongelijke maatschappelijke kansen samen met een reductie van levensvredigheid (Belle & Doucet, 2003). Als dit niet wordt aangepakt blijft de vicieuze cirkel voor moeders met een lage SES in stand gehouden: moeders worden gediscrimineerd door hun lage SES, maar de discriminatie leidt tot moeilijkheden in het vinden van een baan of opleiding (Belle & Doucet, 2003). Risico bestaat dat wanneer deze vicieuze cirkel niet wordt doorbroken, deze kwetsbare doelgroep blootgesteld kan worden aan economische onzekerheid en minachting (Belle & Doucet, 2003).

Verder wordt sterk aanbevolen om verder onderzoek te doen naar de samenhang van ervaren discriminatie, sociale steun en ouderlijk welzijn bij Nederlandse moeders met een lage SES. Er zijn diverse onderzoeken gedaan naar deze samenhang bij minderheidsgroeperingen maar nauwelijks naar deze grote (vergeten) groep. Bij een mogelijk vervolgonderzoek wordt geadviseerd om het effect van persoonlijkheidsfactoren als de mate van interne of externe locus of control mee te nemen in het onderzoek. Volgens Nettle (2005) speelt niet zo zeer de SES-status een grote rol bij het ervaren van welzijn, maar met name het gevoel van controle kunnen uitoefenen op de situatie. Jang et al. (2008) vullen met hun onderzoek aan dat ook bij de samenhang tussen het ervaren van discriminatie en ouderlijk welzijn het gevoel controle te kunnen uitoefenen op de situatie een mediërende en modererende rol speelt. Op basis van bovenstaande informatie wordt geadviseerd om andere en meerdere variabelen mee te nemen in een mogelijk vervolgonderzoek, zoals het effect van raciale identiteit en het effect van een interne locus of control op de samenhang tussen ervaren discriminatie en ouderlijk welzijn.

Bij verdieping naar de hoofdvraag van dit onderzoek is aan te bevelen om sterk rekening te houden met het feit dat er geen eenduidigheid is in de literatuur. In overeenstemming met hetgeen dat in de inleiding staat, heeft sociale steun inderdaad vaak een positief effect op het ouderlijk welzijn, al dan niet als modererende factor. Daarentegen, blijkt uit ander onderzoek dat sociale steun juist negatieve effecten kan hebben. Ook over de ervaren van discriminatie en de gevolgen daarvan op het ouderlijk welzijn, is de literatuur niet eensluidend. Enerzijds blijkt uit de theoretische inleiding dat

een hoge mate van ervaren discriminatie samen te hangen met minder welzijn. Anderzijds toont verder literatuur onderzoek aan dat etniciteit een protectieve factor kan zijn ten aanzien van stress als gevolg van ervaren discriminatie. Ook uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat moeders met een lage SES niet per se discriminatie ervaren en daardoor laag scoren op ouderlijk welzijn. Deze discrepanties kunnen mogelijk verwarring veroorzaken en hebben daarom nodige aandacht bij vervolgstudie nodig.

Tenslotte zou op basis van vervolgonderzoek en de conclusies die hieruit getrokken zullen worden, aan beleidsmakers geadviseerd worden om in te zetten op de samenhang tussen ervaren discriminatie en ouderlijk welzijn en de rol van sociale steun bij deze kwetsbare doelgroep. Er zou gedacht kunnen worden aan het organiseren van themabijeenkomsten bij een ouderkamer op een (voor-)school waar Nederlandse moeders met een lage SES en kinderen tussen de 3 en 6 jaar sociale steun kunnen ontvangen en mogelijke ervaringen met discriminatie kunnen delen met lotgenoten en/of professionals.

Literatuurlijst

- Ahmed, A. T., Mohammed, S. A., & Williams, D. R. (2007). Racial discrimination & health: Pathways & evidence. *Indian Journal of Medical Research*, 126 (4), 318-327.
- Ajrouch, K. J., Reisine, S., Lim, S., Sohn, W., & Ismail, A. (2010). Perceived everyday discrimination and psychosocial distress: does social support matter? *Ethnicity & Health*, 15 (4), 417-434. doi:10.1080/13557858.2010.484050
- Allen, P., Bennett, K., & Heritage, B. (2014). SPSS Statistics version 22. A Practical Guide: Cengage Learning.
- Andriessen, I., Fernee, H., & Wittebrood, K. (2014). *Ervaren discriminatie in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Belle, D., & Doucet, J. (2003). Poverty, inequality, and discrimination as sources of depression among U.S women. *Psychology of Women Quarterly*, 27(2), 101-113. doi:10.1111/1471-6402.00090
- Brown, S. L., Nesse, R. M., Vinokur, A. D., & Smith, D. M. (2003). Providing social support may be more beneficial than receiving it: Results van a prospective study of mortality. *Psychological Science*, 14(4), 320-327. doi:10.1111/1467-9280.14461
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (n.d.). Begrippen. Geraadpleegd op 20 maart, 2018, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen?tab=p#id=persoon-met-een-nederlandse-achtergrond>
- Cho, I., & Hyun, A. (2012). Structural relations among factors associated with depression in married immigrant women based on the theory of the process of acculturation and adaptation. *Mental Health & Social Work*, 40, 177-206.
- Cohen, S. (2004). Social relationships and health. *American Psychologist*, 59(8), 676-684.
- Deaton, A., & Stone, A. (2014). Subjective wellbeing, health, and ageing. *The Lancet*, 385, 640-648. doi:10.1016/S0140-6736(13)61489-0
- Di Saint Pierre, F., Martinovic, B., & De Vroome, T. (2015). Return wishes of refugees in the Netherlands: The role of integration, host national identification and perceived discrimination. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41(11), 1836-1857. doi:10.1080/1369183X.2015.1023184
- Domenech-Abella, J., Mundo, J., Lara, E., Monetta, M.V., Josep, M., & Olaya, B. (2017). The role of socio-economic status and neighbourhood social capital on loneliness among older adult: Evidence from the sant boi aging study. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 52, 1237-1246. doi:10.1007/s700127-1406-9
- Dugas, V. (2015). *The relationship between childhood diagnoses and parenting behaviors in children ages 3 to 6*. Michigan: ProQuest LLC. Geraadpleegd op 14 maart, 2018, van <https://search-proquest-com.proxy.library.uu.nl/docview/1536398152/previewPDF/34CD690AB1D84C1FPQ/1?accountid=14772>

- Dumka, L., Stoerzinger, H., Jackson, K., & Roosa, M.W. (1996). Examination of the crosscultural and cross-language equivalence of the parenting self-agency measure. *An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 45(2), 216-222. doi:10.2307/585293
- Eastwood, J., Jalaludin, B., Kemp, L., Phung, H., Barnett, B., & Tobin, J. (2013). Social exclusion, infant behavior, social isolation and maternal expectations independently predict maternal depressive symptoms. *Brain and Behavior*, 3(1), 14-23. doi:10.1002/brb3.140
- Ekas, N. V., Lickenbrock, D. M. & Whitman, T. L. (2010). Optimism, social support, and well-being in mothers of children with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 40(10), 1274-1284. doi:10.1007/s10803-010-0986-y
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4th edition). London: Sage. ISBN: 978-1-44624-918-5
- Ghazarian, S. R., & Roche, K. M. (2010). Social support and low-income, urban mothers: Longitudinal associations with adolescent delinquency. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(9), 1097-1108. doi:10.1007/s10964-010-9544-3
- Gottlieb, B. H., & Bergen, A. E. (2010). Social support concepts and measures. *Journal of Psychosomatic Research*, 69(5), 511-520. doi:10.1016/j.jpsychores.2009.10.001
- Gravetter, F. J., & Wallnau, L. B. (2017). *Statistics for the Behavioral Sciences*. Hampshire, Verenigd Koninkrijk: Cengage Learning EMEA.
- Huang, C. Y., Costeines, J., Kaufman, J. S. & Ayala, C. (2014). Parenting stress, social support, and depression for ethnic minority adolescent mothers: Impact on child development. *Journal of Child and Family Studies*, 23(2), 255-262. doi:10.1007/s10826-013-9807-1
- ISOTIS, *Handleiding voor het werven van deelnemers en afnemen van gestructureerde interviews bij Nederlandse moeders*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- ISOTIS. (z.d.). Welcome to ISOTIS! Geraadpleegd op 12 maart 2018, van <http://www.isotis.org/about-isotis/project-information/>
- Jang, Y., Chiribogo, D. A., & Small, B. J. (2008). Perceived discrimination and psychological well-being: The mediating and moderating role of sense of control. *The International Journal of Aging and Human Development*, 66(3), 213-227. doi:10.2190/AG.66.3.c
- Jia, X., Liu, X., & Shi, B. (2017). Perceived discrimination and subjective well-being in Chinese migrant adolescents: Collective and personal self-esteem as mediators. *Frontiers in Psychology*, 8(1213). doi:10.3389/fpsyg.2017.012113
- Kessler, R. C., Mickelson, K.D., & Williams, D. R. (1999). The prevalence, distribution, and mental health correlates of perceived discrimination in the United States. *Journal of Health and Social Behavior*, 40, 208-230. doi:10.2307/2676349
- Khan, A. & Husain, A. (2010). Social support as moderator of positive psychological strengths and subjective well-being. *Psychological Reports*, 106(2), 534-538. doi:10.2466/PRO.106.2.534-538

- Koopmans, G. (2015). Discrimination as predictor of mental health problems and mental health service utilisation among migrants. *European Journal of Public Health, 25*(3). doi:10.1093/eurpub/ckv167.058
- Leahy-Warren, P., McCarthy, G., & Corcoran, P. (2012). First-time mothers: social support, maternal parental self-efficacy and postnatal depression. *Journal of Clinical Nursing, 21*(3-4), 388-397. doi:10.1111/j.1365-2702.2011.03701.x
- McDaniel, B., T., Coyne, S. M. & Holmes, E. K. (2012). New mothers and media use: Associations between social networking, and maternal well-being. *Maternal and Child Health Journal, 16*(7), 1509-1517. doi:10.1007/s10995-011-0918-2
- Melrose, K. L., Brown, G. D. A. & Wood, A. M. (2015). When is received social support related to perceived support and well-being? When it is needed. *Personality and Individual Differences, 77*, 97-105. doi:10.1016/j.paid.2014.12.047
- Mossakowski, K. N. (2003). Coping with Perceived Discrimination: Does Ethnic Identity Protect Mental Health? *Journal of Health and Social Behavior, 44*(3), 318-331. doi:10.2307/1519782
- Nelson, K., Kushlev, K., & Lyubomirsky, S. (2014). The Pains and Pleasures of Parenting: When, Why, and How Is Parenthood Associated With More or Less Well-Being? *Psychological Bulletin, 140*, 846-895. doi:10.1037/a0035444
- Nettle, D. (2005). Socio-economic status and subjective well-being. Geraadpleegd op 21 mei 2018, van https://worlddatabaseofhappiness.eur.nl/hap_bib/freetexts/nettle_d_2005.pdf
- Neuman, W.L. (2014). Understanding Research. Pearson Education, Inc. ISBN:9781784343187
- Paradies, Y. (2006). A systematic review of empirical research on self-reported racism and health. *International Journal of Epidemiology, 35*, 888-901. doi:10.1093/ije/dyl056
- Pascoe, E. A., & Smart Richman, L. (2009). Perceived discrimination and health: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin, 135*(4), 531-554. doi:10.1037/a0016059
- Prati, G. & Pietrantonio, L. (2009). Optimism, social support, and coping strategies as factors contributing to posttraumatic growth: a meta-analysis. *Journal of Loss and Trauma, 14*(5), 364-388. doi:10.1080/15325020902724271
- Razurel, C., Kaiser, B., Sellenet, C., & Epiney, M. (2013). Relationship between perceived stress, social support, and coping strategies and maternal well-being: A review of the literature. *Women & Health, 53*(1), 74-99. doi:10.1080/03630242.2012.732681
- Reblin, M., & Uchino, B. N. (2008). Social and emotional support and its implication for health. *Current Opinion in Psychiatry 21*(2), 201-205. doi:10.1097/YCO.0b013e3282f3ad89
- Redman, T., & Snape, E. (2006). The consequences of perceived age discrimination amongst older police officers: Is social support a buffer? *British Journal of Management, 17*, 167-175. doi:10.1111/j.1467-8551.2006.00492.x

- Rook, K. S. (2015). Social networks in later life: Weighing positive and negative effects on health and well-being. *Current Direction in Psychological Science, 24*(1), 45-51. doi:10.1177/0963721414551364
- Ryu, H. (2016). Effects of the marriage migrant women's discriminatory experience on the physical and mental health. *Journal of the Korean Contents Association, 16*, 345-356. doi:10.5392/JKCA.2016.16.08.345
- Schmitt, M. T., Branscombe, N. R., Postmes, T., & Garcia, A. (2014). The consequences of perceived discrimination for psychological well-being: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin, 140*, 921-948. doi:10.1037/a0035754.
- Sherbourne, C., & Stewart, A. (1991). The MOS social support survey. *Social Sciences & Medicine, 32*(6), 705-714. doi:10.1016/0277-9536(91)90150-B
- Świtaj, P., Grygiel, P., Anczewska, M., & Wciórka, J. (2015). Experiences of discrimination and the feelings of loneliness in people with psychotic disorders: The mediating effects of self-esteem and support seeking. *Comprehensive Psychiatry, 59*, 73-79. doi:10.1016/j.comppsy.2015.02.016.
- Tran, A. G. T. T. (2014). Family contexts: Parental experiences of discrimination and child mental health. *American Journal of Community Psychology, 53*(1-2), 37-46. doi:10.1007/s10464-013-9607-1
- Utsey, S. O. (1998). Assessing the stressful effects of racism: a review of instrumentation. *Journal of Black Psychology, 24*, 269-288. doi:10.1177/00957984980243001
- Wamala, S., Merlo, J., Boström, G., & Hogstedt, C. (2007). Perceived discrimination, socioeconomic disadvantages and refraining from seeking medical treatment in Sweden. *Journal of Epidemiology & Community Health, 61*(5), 409-415. doi:10.1136/jech.2006.049999
- Williams, D.R. (2006). Race, socioeconomic status, and health – The added effects of racism and discrimination. *Annals of the New York Academy of Sciences, 896*, 173-188. doi:10.1111/j.1749-6632.1999.tb08114.x
- Williams, D. R., Haile, R., Mohammed, S. A., Herman, A., Stein, D. J., Sonnega, J., & Jackson, J. S. (2012). Perceived discrimination and psychological well-being in the U.S. and South Africa. *Ethnicity and Health, 17*(0), 111-133. doi:10.1080/13557858.2012.654770
- Wirth, J. H., & Williams, K. D. (2009). "They don't like our kind": Consequences of being ostracized while possessing a group membership. *Group Processes & Intergroup Relations, 12*, 111-127. doi:10.1177/1368430208098780
- Zeiders, K., Umana-Taylor, A., Jahromi, L., Updegraff, K., & White, R. (2016). Discrimination and Acculturation Stress: A Longitudinal Study of Children's Well-Being from Prenatal Development to 5 Years of Age. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics, 37*, 557-564. doi:10.1097/DBP.0000000000000321

Ziersch, A. M., Baum, F. E., MacDougall, C. & Putland, C. (2005). Neighbourhood life and social capital: The implications for health. *Social Science & Medicine*, 60(91), 71-86.
doi:10.1016/j.socscimed.2004.04.027